

O dravskih splavarjih

O dravskih splavarjih ali, natančneje, o splavarjih iz Dravske doline in iz Dupleka pod Mariborom je v slovstvu razmeroma precej podatkov. Pri tem gre praviloma za objavo pisanih virov, še več pa ustnega izročila o tej dejavnosti in ljudeh, ki so se z njo ukvarjali. Naj naštejemo poglavitna zadevna dela.

R. G. Puff je poročal o splavarskem prometu na Dravi v Mariboru sredi 19. stoletja.¹ Ta izvajanja je deloma ponovil J. Pajek, ki je spregovoril tudi o nekaterih šegah dravskih splavarjev.² J. Koprivnik je opisoval izdelavo splavov v Dravski dolini in tamkajšnji splavarski izvoz,³ medtem ko je J. Mravljak objavil pričevanja o bratovščini splavarjev v Vuzenici.⁴ F. Mišič je pisal o šegah in vožnjah dravskih splavarjev,⁵ M. Čas pa o izdelavi splavov v Dravski dolini in posameznih značilnostih iz življenja na njih.⁶ J. Furlan je opisoval izdelavo splavov in prosti čas, zlasti pa mezdne razmere in strokovno organizacijo dravskih splavarjev.⁷ A. Ingolič, ki se je 1937 udeležil splavarske vožnje zavoljo priprave za roman o življenju dravskih splavarjev, je n drobneje upodobil vso dejavnost te družbene skupine v oni dobi.⁸ Podobno n drobno je pisal o dravskih splavarjih F. Pahernik, ki je spričeval izdelavo splavov, splavarsko organizacijo, mezdne razmere, vožnjo in življenje na splavih.⁹ In J. Baukart je sledil dravsko splavarstvo v pretekla stoletja.¹⁰

Medtem ko vsebujejo naštetna dela (razen zadnjega) t. i. vire prve roke o dravskih splavarjih, je R. Ložar na podlagi nekaterih navedenih objav gradiva povzel čašče-nje sv. Miklavža pri dravskih splavarjih in omenil vuzeniško splavarsko bratovščino.¹¹

Gornjim delom o dravskih splavarjih je 1972 in 1973 pridružil prof. dr. Franz Leskoschek iz Gradca dva spisa. V obeh primerih so predmet našega zanimanja tista njuna izvajanja, ki veljajo splavarstvu in splavarjem v Dravski dolini, ne pa tudi šajkam in njihovim posadkam na tem območju. Če povzamemo vsebino prvega spisa, so v njem objavljene poglavitni podatki pisanih virov o splavarstvu

¹ R. G. Puff, Marburg in Steiermark, seine Umgebung, Bewohner und Geschichte I, Gratz 1847, str. 253 d.

² J. Pajek, Crtice iz duševnega žitka štaj. Slovencev, Ljubljana 1884, str. 152.

³ J. Koprivnik, Pohorje, Maribor 1923, str. 64 d.

⁴ J. Mravljak, Bratovščina splavarjev v Vuzenici, Časopis za zgodovino in narodopisje 22, Maribor 1927, str. 86 d.

⁵ F. Mišič, Sv. Miklavž — zaščitnik splavarjev, Slovenec, 6. 12. 1933, str. 3; isti, V žaru in čaru šumovitega Pohorja, Maribor 1934, str. 148, 175 d; isti, Zaščitnik slovenskih splavarjev, Razori 6, Ljubljana 1937—38, str. 117 d; isti, Trift, Plattenfahrten und Flösserei im Drautal, Mariborer Zeitung, 3. 4. 1938, str. 6 d.

⁶ M. Čas (nepodpisano), Podravske splavarji, Jutro, 20. 4. 1935, str. 11.

⁷ J. Furlan, Flosarji, Mariborski Večernik Jutra, 12. 8. 1937, str. 2, 13. 8. 1937, str. 2, 14. 8. 1937, str. 1, 16. 8. 1937, str. 2, 17. 8. 1937, str. 2, 18. 8. 1937, str. 2, 19. 8. 1937, str. 2.

⁸ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, Žika 9, Ljubljana 1937, str. 1 d, 15 d, 47 d, 79 d; isti, Podravske splavarji, Naš rod 9, Ljubljana 1937-38, str. 151 d; Na splavih.¹ Ljubljana 1940, 310 str.; Na splavih², Koper 1959, 281 str.; nemški prevod (F. Hille — S. Hafner), Die Drauflösser, Wien 1943, 434 str.

⁹ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, Gozdarski vestnik 21, Ljubljana 1963, str. 227 d, 279 d; isti, Minilo je splavarstvo na Dravi, Planine ob meji, Maribor 1963, str. 32 d.

¹⁰ J. Baukart, Stoletja ob Dravi, Večer, 5. 7. 1968, str. 10.

¹¹ R. Ložar, Ljudska obrt in trgovina v Sloveniji, Zgodovinski zbornik, Buenos Aires 1959, str. 121.

v Dravski dolini od poznega srednjega veka do druge svetovne vojske,¹² ki je napravila konec tej dejavnosti. Neposredneje: v Dravski dolini se splavarstvo z vso verjetnostjo domneva najprej 1371/72; to je na omenjenem ozemlju terminus post quem non za začetek obravnavane gospodarske panoge. Nekaj razvitejše splavarstvo je sporočeno v Dravski dolini v 16. stoletju; kot mesti, kamor je bil usmerjen splavarski izvoz, se takrat navajata Maribor in Ptuj. V 17. in 18. stoletju pa so izdelovali dravske splave tudi v strateške namene (v Dravogradu in Mariboru).

Za 19. stoletje so viri številnejši. Žal je njihove izpovedi posnel Leskoschek premalo urejeno, tako da ugotovitve niso dovolj pregledne. — Za 1812 je izpričano, da so izvažali z dravskimi splavi smrekove deske vseh vrst, hrastove in češnjev. deske, potem hlode, strešne letve, okenske in vratne okvire, čreslovino, vinogradniško kolje, skodle, apno ipd., in sicer v Maribor, Ptuj, Varaždin, pa vse do Pančeva in Bele Crkve. Dravski splavarski izvoz »na Hrvaško, v Slavonijo in do turške meje« pa je potrjen tudi že 1802. V falskem okraju je zaposlovalo splavarstvo 1812 čez 200 splavarjev. Kosmati dobiček te dejavnosti se je cenil čez 6000 goldinarjev, čisti dobiček pa čez 5000 goldinarjev (s šestino kosmatega dobička so se poravnali stroški za vožnjo). V tej dobi so deloma izvažali na dravskih splavih tudi izdelke pohorskih steklarn (na Hrvaško in naprej na vzhod). L. 1822 je zopet beseda o splavarskem izvozu iz Dravske doline v Pančevo in Banatsko Palanko.

Sredi 19. stoletja je obsegal splavarski promet na Dravi povprečno po 1100 do 1200 splavov na leto. Vrednost splava s kurivom je znašala tedaj 50 do 60 goldinarjev, vrednost splava s čreslovino 400 goldinarjev, medtem ko je veljala dravska mitnina za splav 36 krajcarjev.¹³ Pri slednjih podatkih Leskoschek razen glede števila splavov, ki so v povprečju vozili na leto po Dravi, ne navaja Puffa,¹⁴ od katerega je zajel zadevno znanje. Ko pa omenja, da je šlo okoli 1850 skozi Maribor na leto do 1200 splavov, se sklicuje pri tem na vir,¹⁵ ki je izšel 1822.¹⁶

Spodrsiljaje najdemo prav tako pri Leskoschekovih opisih splavarskega izvoza iz Dravske doline v času stare Jugoslavije. Ker uporablja slovensko gradivo edinole v prevodu (sam ne zna slovenski), je napačno uporabil stavek F. Mišiča: »Sto let stara poročila pravijo, da gre letno skozi Maribor povprečno 2000 splavov...«. ¹⁷ Leskoschek pa je omenjeni stavek povzel takole: »Noch im Jahre 1934 passierten jährlich bis zu 2000 Flösse Marburg (Maribor)...« in navaja ob tem ustrezno mesto pri Mišiču.¹⁸ Glede nadaljnjih podatkov o splavarskem prometu skozi Maribor se Leskoschek opira na F. Pahernika, in sicer na njegovo rokopisno delo o šajkah in splavih na Dravi (v Pokrajinskem arhivu v Mariboru), ne da bi poznal (le prav malo spremenjeno) objavo tega dela.¹⁹ A tudi Pahernikovih ugotovitev Leskoschek ne uporablja pravilno.

¹² F. Leskoschek, *Schiffahrt und Flösserei auf der Drau*, Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark 63, Graz 1972, str. 115 d.

¹³ F. Leskoschek, nav. delo, str. 117 d, 120 d, 127 d, 129 d, 135 d.

¹⁴ R. G. Prff, na nav. mestu.

¹⁵ F. Leskoschek, nav. delo, str. 130.

¹⁶ C. Schmutz, *Historisch Topographisches Lexicon von Steyermark I*, Gratz 1822, str. 89. Toda na tem, navedenem mestu ni števil, ki jih objavlja Leskoschek.

¹⁷ F. Mišič, *V žaru in čaru šumovitega Pohorja*, str. 175.

¹⁸ F. Leskoschek, nav. delo, str. 139 d.

¹⁹ F. Pahernik, *Šajke in splavi na Dravi*, str. 141 d, 225 d, 279 d.

Pahernik piše: »V konjunktornih letih 1935 do 1939 je šlo skozi Maribor okoli 100.000 m³ lesa letno, v 22 letih pa povprečno okrog 50.000 m³... Do Maribora ali še naprej so v letih 1920 do 1941 prepeljali splavi še okrog pol milijona prostornih metrov drv in sedem milijonov vinogradniških kolov.«²⁰ Leskoschek pa je to posnel: »... in den Konjunkturjahren 1935 bis 1939 gingen durch Marburg (Maribor) 100.000 Kubikmeter Holz und in den folgenden 22 Jahren im Durchschnitt 50.000 Kubikmeter Holz im Jahr. Vom Jahre 1920 bis 1941 transportierten die Drauflösler rund eine halbe Million Raummeter Holz und sieben Millionen Weingartenstecken.«²¹ Pahernik je imel označbo »v 22 letih« za soznačnico obstoja stare Jugoslavije, ni pa imel pri tem v mislih »naslednjih 22 let« (»in den folgenden 22 Jahren«); to je, prvič, napačen prevod in, drugič, bi to pomenilo 22 let po obdobju 1935 do 1939, dravsko splavarstvo pa se je nehalo leta 1941 (kakor izrečno poroča tudi Pahernik²²). Nadalje ni natančno prevedeno, da so izvažali dravski splavarji »pol milijona prostorninskih metrov lesa« (»eine halbe Million Raummeter Holz«), ko piše Pahernik o »okrog pol milijona prostornih metrov drv«.

Kar zadeva dravski splavarski izvoz 1938, navaja Leskoschek kot vir podatke v Gospodarskem vestniku. Toda kolikor sem lahko ugotovil, ni v tem času izhajal v Sloveniji Gospodarski vestnik, temveč le Gozdarski vestnik, in ta vsebuje zadevne podatke. Leskoschek sicer ne navaja »Gospodarskega vestnika« sub linea, marveč v besedilu, vendar brez omenbe letnika in strani, na koncu pa omenja, da izvirajo ustrezni stavki iz poročila urednika Helfrieda Patza, ki je po vsem videzu priskrbel podatke iz Gozdarskega vestnika.²³ A v resnici se slednji podatki nekoliko razločujejo od tistih, ki jih navaja Leskoschek. Tako kažejo zadevni statistični podatki za 1936 (Leskoschek jih ni upošteval), da je šlo tedaj po Dravi 1052 splavov,²⁴ medtem ko spričujejo za 1938, da je takrat obsegal dravski splavarski promet 1245 splavov, na katerih je bilo 342.831 desk, 444.000 kosov stavbnega lesa, 16.979 kosov okroglega lesa, 1302 plm kuriva in 67.000 butar kolja.²⁵ Leskoschek pa pravi po »Gospodarskem vestniku« (ali, bolje, po Gozdarskem vestniku), da je šlo 1938 po Dravi 1167 splavov s 333.260 deskami, 444.000 kosi stavbnega lesa, 1145 kosi okroglega lesa in 67.000 butarami vinogradniškega kolja.²⁶ Razložek je posledica površnosti. Leskoschek namreč navaja podatke (vendar pri tem izpušča kurivo) po statističnem prispevku, v katerem niso šteti splavi, ki so pristali v Melju,²⁷ in hkrati ne ve za celotne ustrezne podatke.²⁸ Ni pomembno, kdo je to zagrešil, ali Leskoschek ali njegov poročevalec, pač pa je pomembno, da so Leskoschekove navedbe napačne.

Leskoschek tudi ni dovolj natančen, ko omenja (zopet po »Gospodarskem vestniku«, t. j. po Gozdarskem vestniku) odpreme postaje dravskih splavarjev 1938. Iz statističnih pričevanj 1938 je razvidno, da je šlo v onem letu iz Marenberga

²⁰ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 282.

²¹ F. Leskoschek, nav. delo, str. 140.

²² F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 282.

²³ F. Leskoschek, nav. delo, str. 140.

²⁴ Splavarski promet Slovenije I. 1936., Gozdarski vestnik 1, Maribor 1938, str. 111.

²⁵ Les v splavih Slovenije I. 1938., Gozdarski vestnik 2, Maribor 1939, str. 233.

²⁶ F. Leskoschek, nav. delo, str. 140.

²⁷ Gl. o tem Les v splavih po Dravi I. 1938., Gozdarski vestnik 2, Maribor 1939, str. 60; Splavarski promet po Dravi I. 1938., prav tam, str. 233.

²⁸ Gl. op. 25.

(današnjih Radelj) 89 splavov, Leskoschek pa jih zapisuje 69.²⁹ Če bi bil utegnili zakriviti to številko tiskarski škrat, pa je to izključeno za Leskoschkove navedbe dravskega splavarskega prometa v namembnih postajah v onem času. Isti statistični podatki pričujejo, da je šlo 1938 v takratni Petrov, današnji Veliki prekop, 55 dravskih splavov: 4 v Srbobran, 1 v Kulo, 2 v Crvenko, 8 v Sivac, 1 v Bački breg, 5 v Sombor, 34 v Bezdán.³⁰ Leskoschek pa piše, da je šlo 1938 v Kulo, Crvenko, Sombor in Bezdán skupaj 34 dravskih splavov.³¹

Vse te napake zbuja do neke meje nezaupanje prav tako do drugih ugotovitev v spisu (spis končujejo izvajanja o raznovrstnih ovirah na voznjah dravskih splavarjev). Ob tem ne smemo opustiti še besede o Leskoschkovi včasih oporečni pisavi slovenskih imen. J. Mravljak je pri njem J. Mrawljak in J. Mrawlag.³² Krajevna imena piše v nemščini in jim pristavlja slovenska ali hrvaška in srbska imena (o takšnem ravnanju bi bilo mogoče razpravljati), ampak z naslednjimi napakami: Spodnji Duplek je tu Spondni Duplek, Osijek se navaja kot Ossijek, Novi Sad je postal Novisad, Sv. Primož je zapisan kot Sv. Primuš, Pančevo kot Pančova, Spodnja Vižinga je Spodna Vižinga, Gornja Vižinga pa se omenja kot Gorna Vižinga.³³

Naj sklenemo: vrednost pregledanega Leskoschkovega spisa je to, da je napravil dostopne predvsem številne vire o poglavitnih prvinah splavarstva kot gospodarske panoge v Dravski dolini za dobo pred sredo 19. stoletja. Njegov naslednji spis, ki je namenjen dravskim splavarjem, njihovem »delovnemu življenju in šegam«,³⁴ pa kaže tole podobo. — Tudi to delo je napisano premalo urejeno, tako da spoznanja niso zadosti pregledna. Pričujejoč vrstice izhajajo zato pri razboru izvajanj v tem spisu iz tistega zaporedja, kakršno je utemeljeno v naravi splavarskega dela.

Če pravi Leskoschek, da so izvirali dravski splavarji povečini iz Vuzenice, nadalje Lovrenca, Sv. Primoža in Sv. Antona na Pohorju in pa iz Ruš, Dravograda in Dupleka,³⁵ pričuje o tem ohranjeno ustno izročilo³⁶ nekoliko drugače. Ta vir sporoča, da so bili dravski splavarji v 20. stoletju zvečine iz Ožbalta, Brezna, Selnice in Dupleka, manj iz Vuhreda, Vuzenice, Mute in Dravograda. In če obenem Leskoschek omenja, da je bilo po Ingoliču dravskih splavarjev okoli 500, kormanižev pa 30, in uvršča ta podatek v 1943, je to nesprejemljivo. Navedena letnica pomeni zgolj leto, ko je izšel nemški prevod Ingoličevega romana *Na splavih*; izvirnik je izšel 1940 in je bil napisan na podlagi pisateljevega študija o življenju dravskih splavarjev v prejšnjih letih, zlasti pa 1937, ko se je udeležil

²⁹ F. Leskoschek, nav. delo, str. 140.

³⁰ Splavarski promet po Dravi I. 1938., *Gozdarski vestnik* 2, Maribor 1939, str. 61.

³¹ F. Leskoschek, nav. delo, str. 140.

³² F. Leskoschek, nav. delo, str. 125, 143.

³³ F. Leskoschek, nav. delo, str. 115, 133 d, 140, 142.

³⁴ F. Leskoschek, *Die Drauflösser*, *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark* 64, Graz, 1973, str. 203 d.

³⁵ F. Leskoschek, *Die Drauflösser*, str. 204.

³⁶ Pričevanja ohranjenega ustnega izročila za ta članek so mi prispevali Franc Šarman, nekdanji splavarski gospodar, roj. 1905, Javnik 6 (pri Ožbaltu); Anton Ingolič, pisatelj, roj. 1907, Ljubljana, Pribinova 7; Ludvik Cepec, nekdanji splavar, roj. 1908, Javnik 8; Maks Čas, v študentskih letih tudi splavar, zdaj odvetnik, roj. 1909, Maribor, Partizanska 12; Ivan Čas, nekdanji splavar, roj. 1920, Javnik 1. Kadar se v naslednjem sklicujem na ohranjeno ustno izročilo, so mišljena s tem pričevanja navedenih poročevalcev, dobljena večidel junija 1973.

splavarske vožnje v Vukovar. L. 1943 ni bilo na Dravi, kot povedano, nobenega splavarstva več. To je dodobra razvidno tako iz ohranjenega ustnega izročila kakor iz tistega slovstva, ki ga je Leskoschek sicer obsežno³⁷ uporabljal.

Medtem ko savinjskim splavarjem ni bila splavarska dejavnost skorajda edini vir dohodkov ali edini poklic, je bila pri dravskih splavarjih podoba takale. Tistim dravskim splavarjem, ki so bili najemniki (»ofarji«), je pomenilo splavarstvo poglavitni poklic. Manj je bilo v Dravski dolini splavarjev, ki so se ukvarjali s splavarstvom le kot s postranskim delom. Splavarski gospodarji pa so imeli pri dravskem splavarskem izvozu drugačno vlogo kakor pri savinjskem. Splavarska lesna trgovina je bila v Dravski dolini v rokah lesnih trgovcev, ki so svoj les zmerom že pred transportom prodali na Hrvaško ali v Srbijo. Ves ta izvoz so dravski lesni trgovci poverjali splavarskih gospodarjem. Ti so najemali splavarje, nadzorovali izdelavo splavov, hodili s njimi na pot in naosled izplačevali splavarje, potem ko so predali izvoženi les. Bili so akordanti in so imeli vsak svojega pomočnika, imenovanega »fice«.³⁸ (Na savinjskih splavih so po veliki večini opravljali te naloge splavarski lastniki, ki so bili tam največkrat kmetje.)

Leskoschek v poglavitem pravilno opredeljuje delo dravskih splavarskih gospodarjev, pri tem pa poleg slovstva navaja kot vir tudi »ustna poročila splavarjev«, ne da bi bil povedal, kdo vse in od kod so bili njegovi poročevalci in pa kdaj so mu dali podatke.³⁹ Ne morem si zamišljati, kako so potekali ti pogovori, ko Leskoschek ne razume malone besedice slovenski, zahvaljuje pa se samo prevajalcu »za prevod slovenskih tekstov«,⁴⁰ torej očitno pisanih besedil. In v ohranjenem ustnem izročilu nisem v zvezi s tem ugotovil, da bi bili izvirali dravski splavarski gospodarji tudi iz Lovrenca in Ribnice na Pohorju, kakor trdi Leskoschek.

Glede organizacij dravskih splavarjev omenja Leskoschek po J. Mravljaku podatke o splavarski bratovščini v Vuzenici, po I. Orožnu pa pričevanje o bratovščinah sv. Miklavža v Breznu, Hočah in Miklavžu pri Mariboru, ki da so jih sestavljali splavarji, vendar pri Orožnu ni najti na mestih, ki jih navaja Leskoschek, ustreznih podatkov⁴¹ (gre za 16. in 17. stoletje).⁴² Ničesar pa ne vzemo o Zadrugi splavarjev Dravske doline v Ožbaltu, ki je bila ustanovljena 1933, čeprav poročata o njej tudi F. Pahernik⁴³ in ohranjeno ustno izročilo. Slednji vir spričuje, da so se v to zadrugo kmalu včlanili tako rekoč vsi dravski splavarji.⁴⁴ Leskoschek prav tako ne omenja stavk dravskih splavarjev, niti njihove največje stavke ne (v prvi polovici tridesetih let).⁴⁵

Izvajanja o splavarskem delu in vožnji so deloma poučnejša. Tako je opis posameznih prvin pri vožnji⁴⁶ do neke meje neoporečen, in to velja tudi za vezavo splavov. Vendar obakrat manjka zadostna omemba virov, na katerih temelji Lesko-

³⁷ Gl. op. 22.

³⁸ Po pričevanjih ohranjenega ustnega izročila.

³⁹ F. Leskoschek, *Die Drauflösser*, str. 220.

⁴⁰ F. Leskoschek, *Die Drauflösser*, str. 226.

⁴¹ I. Orožen, *Das Bisthum und die Diözese Lavant I*, Marburg 1875, str. 268, 292, 134.

⁴² F. Leskoschek, *Die Drauflösser*, str. 216 d, 224.

⁴³ F. Pahernik, *Šajke in splavi na Dravi*, str. 229 d.

⁴⁴ J. Furlan, nav. delo, 16. 8. 1937, str. 2 in 17. 8. 1937, str. 2 pa sodi, da je bilo včlanjeno v zadrugo samo 300 od skupaj okoli 500 dravskih splavarjev. Gl. o tem tudi Arhiv Slovenije v Ljubljani, BAN VIII, konvoluti pridobitne zadruge, okraj Dravograd.

⁴⁵ Gl. o tem A. Ingolič, *Na splavih*², str. 205.

⁴⁶ Gl. o tem tudi Arhiv Slovenije v Ljubljani, normalije, vodne zadeve, 33565/1.

schkov opis. Nadalje manjka zadevno imenje; izjema je ime za zadnji del splava, ki pa je navedeno v nemščini (»Schwanz«), brez pripombe, da gre tu za prevod slovenskega imena.⁴⁷ Zato veljata kot dovolj natančen vir za izdelavo dravskih splavov slejkoprej ustrezni Ingoličev in Pahernikov opis.⁴⁸ (Imam vtis, da je Leskoschek tukaj v veliki meri porabil podatke Pahernikovega spisa, ne da bi ga bil pravilno omenil, saj je Pahernikov spis naveden šele na koncu treh dolgih odstavkov o splavarskem delu in vožnji ali po skorajda dveh tiskanih straneh, in sicer samo ena stran iz tega spisa, čeprav je zadevno besedilo v resnici obširnejše; gre za že omenjeno rokopisno delo, ne za njegovo objavo, ki je Leskoschek, kot rečeno, ne pozna.)

Hud spodrslijaj se je primeril Leskoschku pri naštevanju krajev, v katerih so v 20. stoletju vezali največ dravskih splavov. Po Paherniku je bil pri tem na prvem mestu Dravograd; drugi kraji v Dravski dolini pa, v katerih so vezali veliko splavov, so bili: Vuzenica, Muta, Vuhred in Ožbalt; manj pomembni kraji v dravskem splavarskem izvozu so bili Podvelka, Ruše in Selnica.⁴⁹ Leskoschek pa je pri ponavljanju navedenih krajev očitno zamenjal Podvelko z Ribnico in zapisal Ribnico na Pohorju med kraje, od koder so odpravljali (»abgefertigt«) dravske splave.⁵⁰

Podobno ceno imajo tudi stavki o splavarskih posadkah. Vodja splava se je na obravnavanem ozemlju imenoval kormaniž ali kormoniž, ne »korman« ali »kormanoš«, kakor piše Leskoschek po Koprivniku.⁵¹ Ime kormaniž je madžarskega izvira in pomeni krmarja.⁵² Če Leskoschek ob tem sodi, da je »kerma« zadnji del ladje, »noš« pa mesto krmarja,⁵³ je to zgrešeno. Kormaniž je veslal spredaj na desni strani splava; poleg njega, se pravi na sredi in na levi, sta veslala prednjaka, ki pa nobeden od njiju ni bil kormanižev pomočnik.⁵⁴ To nalogo je imel ravnač ali splavar, ki je veslal zadaj na desni strani, medtem ko sta zraven njega veslala dva splavarja (prav tako ko spredaj). Vsi, ki so veslali zadaj, so se imenovali zadnjaki.⁵⁵ V ohranjenem ustnem izročilu nisem našel drugega imena za ravnača, ki ga Leskoschek imenuje »Ausrichter«, vendar zopet brez pripombe, da gre tukaj za prevod slovenskega imena, po Koprivniku pa ponavlja ime »zadnji korman« ali »zadnji plovec« (Leskoschek piše »sadnji plovec« ali »sadnji korman«).⁵⁶ Prav tako nisem ugotovil imena »notfari«, ki ga Leskoschek omenja za »nadomestne splavarje«, ⁵⁷ temveč ime notfarerji.

Ko je beseda o mezdah dravskih splavarjev, je Leskoschek zagrešil nadaljnjo napako. Dravski splavarji so namreč dobivali dnevnice, t. j. bili so plačani po številu dni, ko so bili na splavih, poleg tega pa so dobivali tudi potnino ali »rajžo« do določenega kraja, vendar ne glede na to, koliko dni so potrebovali, da so

⁴⁷ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 206 d.

⁴⁸ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 1 d, 8, 24; isti, Podravski splavarji, str. 151; F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 227 d.

⁴⁹ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 283.

⁵⁰ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 209.

⁵¹ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 220.

⁵² M. Pleteršnik, Slovensko-nemški slovar I, Ljubljana 1894, str. 439.

⁵³ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 220 d.

⁵⁴ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 221, ki sledi Koprivniku.

⁵⁵ Po pričevanjih ohranjenega ustnega izročila.

⁵⁶ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 221.

⁵⁷ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 220.

pripeljali do tega kraja.⁵⁸ V letih pred drugo svetovno vojsko je znašala splavarska dnevnicca okoli 30 dinarjev, potnina do Dubrave pri Kotoribi pa najprej okoli 100 dinarjev, 1938/39 150 dinarjev in 1940 230 dinarjev.⁵⁹ Leskoschek navaja za 1938/39 in 1940 edinole Pahernikove podatke o potninah, ne pa tudi splavarskih dnevnic, tako da dajejo zadevne vsote napačno podobo o mezdnih razmerah v obravnavani družbeni skupini.⁶⁰ Protislovno pa omenja Leskoschek splavarsko dnevnicco za 1943 (da je zmeta popolna, je ta omenjena v dinarjih, ko je bil takrat na Slovenskem Štajerskem v rabi vendar samo okupacijski, nemški denar), hkrati pa deloma neutemeljeno pristavlja, da so si morali dravski splavarji sami plačevati hrano in železniško vozovnico za pot domov.⁶¹ Hrano so si morali dravski splavarji resda kupovati sami, medtem ko so jim splavarski gospodarji plačevali vso vozovnico od Kotoribe do doma, iz bolj oddaljenih krajev do doma pa tri četrtine vozovnice.⁶²

Omenjeni podatki o mezdah sami zase le prav malo povejo. Če ni pojasnjeno, koliko je obsegal čisti splavarski zaslužek od ene poti, in če ni znano, koliko takšnih poti so v povprečju napravili dravski splavarji na leto, si ni mogoče ustvariti dovolj poučne predstave, kaj je zanje pomenil zaslužek od te dejavnosti. Ob raziskavi savinjskih splavarjev sem za primerjavo ugotovil, da je znašal pri dravskih splavarjih 1938/39 čisti zaslužek od vožnje do Osijeka (do tam so potrebovali zvečine teden dni) okoli 542 ali 582 dinarjev (ne všteti tu četrtine železniške vozovnice za pot domov), 1940 pa okoli 870 ali 930 dinarjev (vnovič ne všteti četrtine železniške vozovnice za pot domov).⁶³ Ohranjeno ustno izročilo, ki mi je doslej na voljo, pa ne omogoča zadosti zanesljivih sklepov o tem, kolikokrat na leto so dravski splavarji povprečno hodili na splave. Podatek ohranjenega ustnega izročila, da so vozili na leto večinoma po tridesetkrat do petdesetkrat do Dubrave, je treba preveriti po možnosti z večjim številom zadevnih pričevanj. To velja tudi za podatek ohranjenega ustnega izročila, da so napravili šumaki, se pravi tisti splavarji, ki so vozili od Dubrave naprej, po 10 do 15 takšnih voženj na leto.

Leskoschek nedvomno pretirava, ko sodi, da je bil zaslužek v obravnavani družbeni skupini »dober«.⁶⁴ Neredke stavke dravskih splavarjev v dobi med svetovnima vojskama govorijo zoper takšno sodbo, prav tako naslednje pričevanje: »Vzemimo, da je na splavu 90 m³. Od tega dobi kmet 13.500 Din (m³ po 150 Din). Naj znesejo prevozni stroški, gradnja splava idr. 70 Din za m³ ali 6300 Din za splav, skupno torej 19.800 ali okroglo 20.000 Din, oziroma m³ 220 Din. Dol pa je cena m³ celo nad 600 Din. Zaslužek tvrdk je torej ogromen.«⁶⁵ (Slednja vsota, 600 dinarjev, je bila po pričevanjih ohranjenega ustnega izročila približna prodajna cena desk, ne stavbnega lesa.)

⁵⁸ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 24; isti, Podravski splavarji, str. 154.

⁵⁹ A. Ingolič, Podravski splavarji, str. 154; isti, Na splavih², str. 77; F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 230, 279.

⁶⁰ F. Leskoschek, Die Drauflösser, str. 205.

⁶¹ Prav tam.

⁶² J. Furlan, nav. delo, 16. 8. 1937, str. 2; A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 24; isti, Podravski splavarji, str. 154.

⁶³ A. Baš, Savinjski splavarji, Ljubljana 1973 (tipkopis), str. 125 d.

⁶⁴ F. Leskoschek, Die Drauflösser, str. 204.

⁶⁵ J. Furlan, nav. delo, 17. 8. 1937, str. 2.

Sl. 1. Pri Podvelki (1935)

Glede hrane se Leskoschkova izvajanja ujemajo⁶⁶ z že znanimi ustreznimi spoznanji.⁶⁷ Edinole »prenosna pečica za kuho«, ki jo Leskoschek navaja⁶⁸ po Paherniku,⁶⁹ pomeni nadaljnjo zmoto. Ohranjeno ustno izročilo je ne spričuje, marveč se spominja le ognjišča na »tragah«, kakršno so lahko prenašali, če so nasedli⁷⁰ (ognjišče je bilo na levi strani »sprednjega kraja«, pred huto; kuhal je vsak zase).

Opis prenočišča na splavih je precej natančen.⁷¹ Tu naj dostavimo le tole. Kakor je razvidno iz ohranjenega ustnega izročila, je bila huta, tako so imenovali prenočišče ali kolibo iz desk, široka okoli 1,80 m, dolga okoli 4,5 m, visoka pa okoli 120 cm. Včasih so si v njej postlali s slamo, včasih pa so ležali na golih tleh; vsak se je pokrnil s svojim kocem.

Glede noše objavlja Leskoschek po J. Pajku podatke o noši šajkarjev, kakor je ta upodobljena v 17. stoletju, ne da bi bil spregovoril tudi o novejši noši dravskih

⁶⁶ F. Leskoschek, Die Drauflösler, str. 203 d, 222.

⁶⁷ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 16; isti, Podravske splavarji, str. 152 d; isti, Na splavih², str. 23.

⁶⁸ F. Leskoschek, Die Drauflösler, str. 208.

⁶⁹ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 229.

⁷⁰ Prenosni pečici za kuho se dandanes odreja tudi F. Pahernik, ki mi v pismu z dne 17. 6. 1973 sporoča: »Ne vem več, kako se je vrnila beseda »prenosna«, morda je bil mišljen sam material v izrednem slučaju«.

⁷¹ F. Leskoschek, Die Drauflösler, str. 207 d.

splavarjev.⁷² Naj zato po pisanih (tiskanih) virih navedemo zadevne označbe. Ko so se vračali z vlakom domov, so bili »precej obrasli, oblečeni v temne obleke«, nosili so »težke čevlje; zelen planinski klobuk« so imeli »nasajen nekoliko na oči«. In nosili so nahrbtnike, »čez pleča« še »zavito vrv«, v roki pa cepin. Na splavih so bili poleti nekateri »goli do pasu«. Takrat so tudi bili, razen kormaniža, »vsi boski.«⁷³ Nakazano podoba dopolnjuje ohranjeno ustno izročilo s pričevanjem, da so bili dravski splavarji na vodi in na poti domov v eni in isti obleki in v enem in istem perilu.

Od bolezni omenja Leskoschek za 19. stoletje »epidemične bolezni«, ki so jih prinašali dravski splavarji »s Hrvaškega in iz Banata.«⁷⁴ O snagi na splavih pa ne pove ničesar, čeprav se lahko o tem poučimo iz slovstva: »Nekateri so segli z rokami v vodo in si močili zabuhla lica, drugi niso storili niti tega.«⁷⁵ Kar za deva smrtne nesreče, so bile te razmeroma pogostne, ker po ohranjenem ustnem izročilu dravski splavarji zvečine niso znali plavati.⁷⁶

O izrabi prostega časa zvezo premalo. Če Leskoschek po J. Pajku navaja rek: »Flosarji sveti zakon v Marburgu na most obesijo«,⁷⁷ je treba ta podatek dopolniti: »Most Zakánu imenujejo ‚zakonski most,‘ in ko ga imajo za seboj, prenehajo tudi zakonske ovire.«⁷⁸ Takšno, nevezano življenje je bilo po ohranjenem ustnem izročilu ponekod istovetno tudi z obiski javnih hiš. In Leskoschek ne omenja nobene pesmi dravskih splavarjev, čeprav so objavljene vsaj tri: »Bi flosar lušten biu«,⁷⁹ »Smo štirje bratci«⁸⁰ in »Hit! Hit!«⁸¹

Spis končujejo izvajanja o šegah. Ob tem je potrebno pripomniti naslednje. Če Leskoschek tu po Paherniku omenja »flosarski bal«, ki so ga prirejali vsako leto o pustnem času, in sicer po navadi v Gornji Vižingi,⁸² je to seveda prav. Če pa v zvezi s tem spreminja Pahernikov stavek: »Na licitaciji so prodajali maketo splava, debelega koštruna ali kakšno drugo primerno darilo«⁸³ tako, da pravi: »wobei die sogenannte ‚maketo‘ der Flösser, ein fetter Kapaun oder ein anderes geeignetes Geschenk, versteigert wurde« (»pri tem so licitali t. im. ‚maketo‘ splavarjev, debelega kopuna ali kakšno drugo primerno darilo«),⁸⁴ je to dvakrat napačno. Koštrun ni kopun, maketa pa pomeni isto ko model, vzorec, osnutek.⁸⁵ Leskoschek (oziroma njegov prevajalec) slednje besede sploh ne razume, saj jo navaja v izvirnem, slovenskem tožilniku in med narekovaji (»maketo«) in pristavlja: »Das Wort ‚maketo‘ scheint wohl aus dem Italienischen zu stammen« (»Beseda ‚maketo‘ izvira, kot se zdi, pač iz italijanščine«).⁸⁶ »Italijanski izvir« besede

⁷² F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 203.

⁷³ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 47; isti, Podravski splavarji, str. 151 d.

⁷⁴ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 205.

⁷⁵ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 56.

⁷⁶ O tem tudi F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 282.

⁷⁷ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 205.

⁷⁸ M. Čas (nepodpisano), na nav. mestu.

⁷⁹ J. Furlan, nav. delo, 19. 8. 1937, str. 2.

⁸⁰ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 86; isti, Podravski splavarji, str. 154.

⁸¹ A. Ingolič, Na splavih², str. 143 d; izvirnik je objavil Lipold Ročički, Pesm za Flosarje ali veslarje, Drobntince za novo leto 1849, 4, Celovec, str. 194 d.

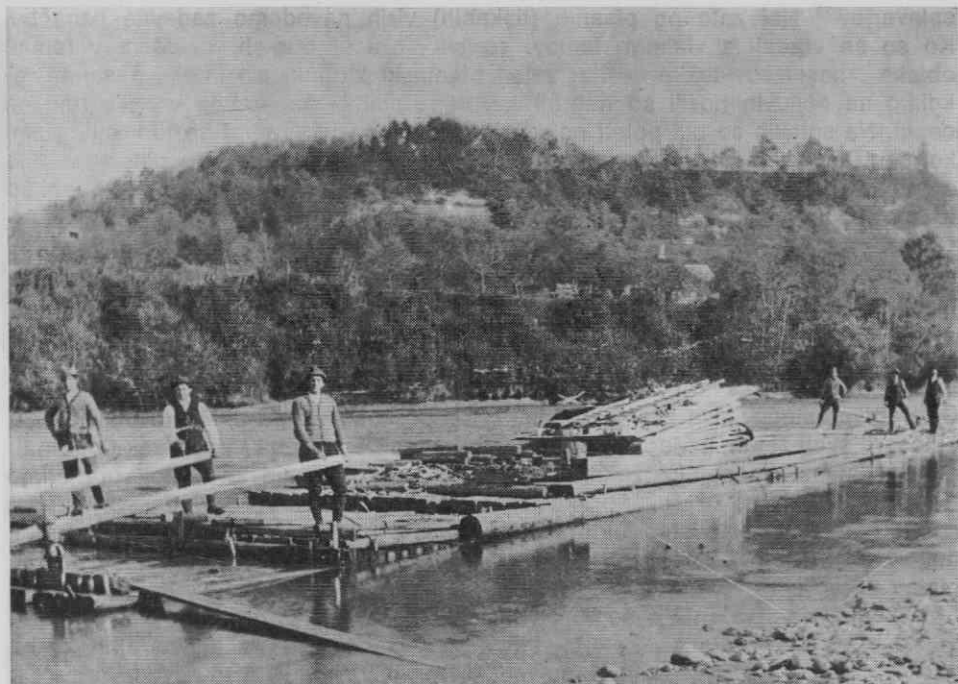
⁸² F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 218.

⁸³ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 283.

⁸⁴ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 218.

⁸⁵ F. Verbinc, Slovar tujk, Ljubljana 1970, str. 427.

⁸⁶ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 218.

Sl. 2. Pri Ptuju (1926)

»maketo« razlaga s tem, da so bili na Koroškem na prehodu 19. v 20. stoletje »povečini italijanski splavarji«, ki so zapustili sledove v tamkajšnji splavarski govorici.⁸⁷ Vsaka nadaljnja beseda o zadevni sestavini »flosarskega bala« je zares odveč, razen te, da so v Dravski dolini vezali od začetka 20. stoletja naprej večje splave (dolge okoli 32 m, široke spredaj okoli 6 m, zadaj okoli 5 m, v njih je bilo 70 do 100 kubikov lesa) in da so se glede tega zgledovali pri Italijanih, ki so v oni dobi vozili les s Koroškega in izdelovali takšne splave (ti so dobili v Dravski dolini ime »talijanšek«).⁸⁸

Ko so se odpeljali in ko so prišli z Drave na Donavo, so se po ohranjenem ustnem izročilu pokrižali, in sicer praviloma pred prvo svetovno vojno, ne pa tudi pozneje, kakor bi bilo mogoče sklepati po Leskoschku.⁸⁹ Splavarski krst v Dubravi je opisan po Ingoličevem romanu, ob tem pa je napačno zapisano, da se je pisatelj »v svojih študentskih letih udeleževal splavarskega življenja«⁹⁰ Kot povedano, se je Ingolič udeležil (ene) splavarske vožnje 1937, torej kot tridesetletni gimnazijski profesor in že znan pisatelj.

Čaščenje sv. Miklavža kot zavetnika dravskih splavarjev je znano. Podobno

⁸⁷ Prav tam.

⁸⁸ A. Ingolič, S splavarji po Dravi in Donavi, str. 2; F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 228.

⁸⁹ F. Leskoschek, Die Draußlöser, str. 218.

⁹⁰ F. Leskoschek, Die Draußlöser, str. 219.

kakor Mišič⁹¹ postavlja tudi Leskoschek to čaščenje predaleč nazaj in mu odmerja prevelik obseg. Če se, kot rečeno, za začetek splavarstva v Dravski dolini z vso verjetnostjo domneva kot terminus post quem non 1371/72, ne pride v poštev, da bi bili več ko 100 let prej v Vuzenici sv. Miklavža kot splavarskega zavetnika tako zelo častili, da bi mu bili zavoljo tega posvetili tamkajšnjo cerkev.⁹² Za kaj takega bi moralo biti splavarstvo v Dravski dolini takrat tolikanj razvito, da bi bilo imelo to območje od njega pomembnejše gospodarske koristi,⁹³ kar pa se je dogajalo šele stoletja pozneje. Nadalje nikakor ne drži, da so na obravnavanem ozemlju vse posvetitve cerkva ali oltarjev sv. Miklavžu neogibno povezane s tem, da je štel le-ta v določeni dobi za splavarskega zavetnika,⁹⁴ saj je dobilo Miklavževo čaščenje na Slovenskem na splošno »mogočen odmev«.⁹⁵ Glede čaščenja Matere božje pri dravskih splavarjih so viri skopi. F. Mišič poroča o verovanju, po katerem jim Mati božja »s posebno naklonjenostjo ščiti življenje«,⁹⁶ in o šegi, da so spomladi, ko so splavili prvi splav, prižigali »pred njenim kipom v ‚kolibi‘ na splavu sveče in svečke, da si tako izprosijo njeno milost«. ⁹⁷ Vendar navedeni pričevanji pogrešata omembo virov, medtem ko ohranjeno ustno izročilo, ki mi je na voljo in ki pričuje v poglavitnem o času od prve svetovne vojske naprej, ne pozna tega čaščenja in sploh ne posebnega splavarskega čaščenja Matere božje. Tudi Pahernik ga v okviru svojega opisa šeg ne omenja.⁹⁸ Če Leskoschek zgolj povzema navedeno Mišičevo izvajanje,⁹⁹ ni s tem nakazano vprašanje nič bolj pojasnjeno. Tu v bistvu prav tako ne odpomore omemba¹⁰⁰ božjih poti k cerkvam v Rušah in Puščavi, posvečenih Materi božji; v prvi, v njenem križnem oltarju, so imeli dravski splavarji¹⁰¹ skupno svetinjo (križ).

Mnenje, da bi bili dravski splavarji častili sv. Janeza Nepomuka, je doslej brez vsakršnega neposrednega dokaza. Leskoschek resda pravi, da so bili dravski splavarji domnevno včlanjeni v bratovščino tega svetnika pri Sv. Janezu na Suhi, ustanovljeni 1735, toda brez kakršnekoli utemeljitve.¹⁰²

Da je bil tudi sv. Aleks zavetnik dravskih splavarjev, poroča F. Pahernik.¹⁰³ Leskoschek sledi temu sporočilu in ugotavlja, da je pri Sv. Janezu nad Dravčami

⁹¹ F. Mišič, Sv. Miklavž — zaščitnik splavarjev, str. 3; isti, V žaru in čaru šumovitega Pohorja, str. 176 d; isti, Zaščitnik slovenskih splavarjev, str. 117 d.

⁹² F. Leskoschek, Die Drauflösser, str. 222.

⁹³ Gl. o tem tudi K. Meisen, Nikolauskult und Nikolausbrauch im Abendlande, Düsseldorf 1931, str. 124, 374, 383, 385, 525, 548; E. Neweklowsky, Die Schiffahrt und Flösserei im Raume der oberen Donau II, Linz 1954, str. 191 d. Spisa F. Tremļa, Der hl. Nikolaus in Steiermark, Aus Archiv und Chronik II, Graz 1949, str. 125 d (navajam po F. Leskoschek, Die Drauflösser, str. 222) žal nimam pri roki.

⁹⁴ Posredno sodi tako F. Leskoschek, Die Drauflösser, str. 222 d.

⁹⁵ N. Kuret, Praznično leto Slovencev IV, Celje 1970, str. 20 d.

⁹⁶ F. Mišič, Sv. Miklavž — zaščitnik splavarjev, str. 3; isti, V žaru in čaru šumovitega Pohorja, str. 177.

⁹⁷ Prav tam.

⁹⁸ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 283.

⁹⁹ F. Leskoschek, Die Drauflösser, str. 224.

¹⁰⁰ Prav tam.

¹⁰¹ J. Pajek, nav. delo, str. 152; Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937, str. 420, 424.

¹⁰² F. Leskoschek, Die Drauflösser, str. 224 d. Gl. o tem tudi F. Mišič, V žaru in čaru šumovitega Pohorja, str. 156.

¹⁰³ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 283.

Sl. 3. Pristanek pri Borlu (1932)

stranski oltar posvečen temu svetniku, da so 1668 brali tam mašo na dan sv. Aleksa in da je bil 1724 v podružnici na Radlju oltar sv. Aleksa.¹⁰⁴ Ne glede na to, da ohranjeno ustno izročilo ne spričuje čaščenja sv. Aleksa v obravnavani družbeni skupini, veljajo za Leskoschkovo sklepanje mutatis mutandis gornje pripombe glede čaščenja sv. Miklavža. Če je ob tem na voljo še podatek, da so šteli dravski splavarji sv. Aleksa za varuha zoper neurje, sprejemam ta podatek s pomisleki, saj ga je prispeval Leskoschkov prevajalec,¹⁰⁵ o katerem naj mi bo dovoljeno imeti svoje mnenje.

Po Ingoliču so dravski splavarji častili še sv. Martina.¹⁰⁶ Na to pričevanje je navezal tudi Leskoschek, ko (po ustnem sporočilu avstrijskega časnika) pravi, da se je na Martinov dan vsako leto končalo splavarjenje na Dravi in da je bila takrat v Ožbaltu zahvalna maša.¹⁰⁷ Ne Pahernik¹⁰⁸ ne ohranjeno ustno izročilo, kolikor ga poznam, za to ne veda, tako da bo treba za natančnejšo podobo Martinovega čaščenja uporabiti številnejša zadevna poročila.¹⁰⁹ Ni pa Leskoschek omenil praznovanja ožbaltske in »flosarske« nedelje. Prva je bila v začetku avgusta (pred 5. avgustom ali po njem), drugo pa so praznovali v Ožbaltu in

¹⁰⁴ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 225.

¹⁰⁵ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 226.

¹⁰⁶ A. Ingolič, Podravske splavarje, str. 155.

¹⁰⁷ F. Leskoschek, Die Draußlösser, str. 226.

¹⁰⁸ F. Pahernik, Šajke in splavi na Dravi, str. 283.

¹⁰⁹ Gl. o tem tudi N. Kuret, nav. delo III, Celje 1970, str. 133 d.

Breznu (v Ožbaltu je bila drugo nedeljo po 1. novembru, v Breznu sredi julija). Tedaj je po možnosti skušal biti vsak splavar doma: prihajala so dekleta in prosila za odpustke; kupovali so jim sladkorčke, medico ipd.¹¹⁰

Edini fotografiji o dravskem splavarstvu v 20. stoletju, ki jo objavlja Leskoschek, manjka podatek, za kateri kraj gre. Sicer pa je tudi v tem spisu ponekod oporečna pisava imen in naslovov. I. Gams je tu dosledno I. Garms, J. Mravljak pa J. Mrawlag. L. 1934 je v Mariboru izhajala Mariborer Zeitung, ne Marburger Zeitung, kot navaja Leskoschek. In napačna je pisava Kulturni in Naravni Spomeniki namesto Kulturni in naravni spomeniki (zbirka vodnikov Zavoda za spomeniško varstvo), Gornjigrad namesto Gornji grad, Sv. Primuš namesto Sv. Primož, Novisad namesto Novi Sad, Veliko Gradišče namesto Veliko Gradište, Bratoviščina splavarjev v Vuzenici namesto Bratovščina splavarjev v Vuzenici (Mravljakov spis). Časopis za zgodovino in narodopisje namesto Časopis za zgodovino in narodopisje, Nadšupnija in Dekanija Vuzenica namesto Nadžupnija in dekanija Vuzenica (Mravljakova knjiga), Bajke in pripovedke Slowenskega ljudstva namesto Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva (Keleminova knjiga), Miklauš namesto Miklavž, Marija v Puščava namesto Marija v Puščavi, Sv. Tri kralje na Radlju namesto sv. tri(je) kralji na Radlju, Prasnikov leto Slovencev namesto Praznično leto Slovencev (Kuretova knjiga), ne včevši pri tem izrečne tiskovne pomote.¹¹¹

Če sklenemo pretres drugega Leskoschkovega spisa, ugotavljamo, da temelji predvsem le na pisanih virih (največ na slovstvenih, dosti manj na arhivskih), medtem ko skorajda pogreša ohranjeno ustno izročilo. Zato ta rekonstrukcija ne prispeva povečini ničesar novega k etnološki podobi dravskih splavarjev; omembe vredna je samo manjša dopolnitev pričevanj o šegah v obravnavani družbeni skupini. In pri izrabi gradiva za ta spis je zagrešil Leskoschek vrsto napak, kakršne se pri znanstvenem delu ne bi smele dogajati. Če torej pričujoče vrstice v poglavitnem ne sprejemajo Leskoschkovih etnoloških izvajanj o dravskih splavarjih, pa hočejo hkrati opomniti, da zahteva navedena téma v etnologiji slejkoprej sintetično obdelavo. Kajpada to ne more biti naloga članka, kakor je tale, tudi ne krajše obravnave, kakršna je po obsegu Leskoschkova, temveč je lahko edinole naloga posebne knjige.

Angelos Baš

Fotografske posnetke, ki so objavljeni v tem spisu, je napravil Ludvik Cepec, Javnik-Ožbalt

¹¹⁰ Rokopisno gradivo M. Časa o dravskih splavarjih (v lasti A. Ingoliča).

¹¹¹ F. Leskoschek, Die Drauflosser, str. 203 d, 209, 212, 214 d, 217 d, 220, 223, 225.

Zusammenfassung

Über die Draufflösser

Die vorangehenden Ausführungen behandeln die beiden Aufsätze von Prof. Dr. Franz Leskoschek (Anm. 12, 34) insofern sie sich auf die Flösserei und die Flösser im steirischen Draugebiet beziehen. — Der Wert des ersten, hauptsächlich historischen Aufsatzes besteht darin, dass hier vor allem zahlreiche Quellen über die Hauptelemente der Flösserei als eines bestimmten Wirtschaftszweiges im Drautal vor der Mitte des 19. Jahrhunderts zugänglich gemacht werden. Die Zeit zwischen den beiden Weltkriegen wird von dem Verfasser weniger erfolgreich dargestellt, da er die einschlägigen slowenischen Quellen manchmal nicht einwandfrei zu verwerten im Stande war. — Der zweite, volkskundliche Aufsatz wurde beinahe ausschliesslich auf schriftlichen Quellen (zumeist literarischer, viel weniger archivalischer Art) aufgebaut, während die mündliche Überlieferung fast gar nicht herangezogen wurde. So steuert der Aufsatz im Grunde nichts Neues zum volkskundlichen Bild der steirischen Draufflösser bei. Erwähnenswert ist lediglich eine gewisse Ergänzung der Zeugnisse über die Bräuche in der behandelten Gesellschaftsgruppe. Bei der Verwendung des Quellenmaterials unterlief dem Verfasser eine Reihe von Fehlern, wie sie in einer wissenschaftlichen Arbeit nicht vorkommen sollten.